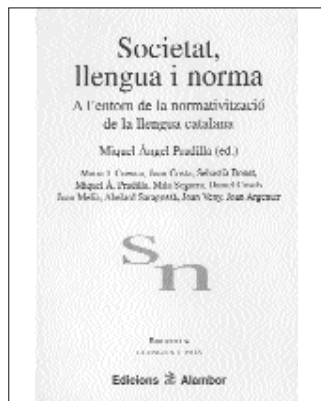

Les normatives lingüístiques inútilment separades de la llengua del carrer

Miquel Àngel Pradilla, **Societat, llengua i norma. A l'entorn de la normativització de la llengua catalana**, Alambor (Benicarló, Baix Maestrat).

Una de les obligacions dels professors universitaris és incitar els seus col·legues a reflexionar sobre temes concrets, especialment si els temes tenen implicacions en la societat. Eixa activitat és encara més important en el cas que el treball fet es plasme finalment en una publicació, ja que aleshores l'activitat realitzada pot arribar als altres professors i, en general, al públic interessat per la qüestió tractada. A la vista de les obligacions i les conveniències exposades, haurem de donar l'enhorabona a un professor valencià jove de la Universitat Rovira i Virgili (de Tarragona), Miquel Àngel Pradilla, ja que no solament ha organitzat en la seua universitat tres cicles de conferències, sinó que ha aconseguit que tots tres cicles arriben a la impremta. Per a això, ha tingut el suport de l'editorial valenciana Alambor (Benicarló, Baix Maestrat), la qual mira tant cap als interessos de tota la llengua com cap a les necessitats de la seua àrea específica (la regió que es vertebrava al voltant de Benicarló, Vinaròs, Amposta i Tortosa), la qual pateix cada

vegada més una divisió artificial com a conseqüència de la frontera administrativa entre el País Valencià i Catalunya. De fet, d'ací a poc Alambor editarà una gramàtica que es mira el conjunt de la llengua des del parlar d'eixa regió.

El tercer llibre col·lectiu que ha publicat Pradilla és sobre un tema que interessa a moltes persones: la normativa lingüística. Un total de deu lingüistes (cinc de Barcelona, dos de València, dos de Mallorca i un de Tarragona) contempen diversos aspectes de la nostra normativa lingüística. Així, els lectors trobaran que Mila Segarra descriu les característiques ideològiques i lingüístiques dels tres corrents que hi havia durant el segle XIX: els qui focalitzaven l'idioma del carrer, els qui es centraven en la llengua culta dels segles XVI i XVII i, finalment, els qui intentaven arribar a un equilibri entre la llengua culta medieval (que havíem de recuperar) i els parlars actuals. Encara que cada corrent tenia coses positives, Segarra mostra que el sector més ben encaminat era el que volia sintetitzar els parlars actuals i la llengua medieval, no debades hi havia personatges tan importants com el mallorquí Marià Aguiló (que va ser l'ideòleg més profund del moviment) i el vigatà Jacint Verdaguer, que va produir una llengua tan genuïna com viva. Per la classe de llengua que va elaborar, també podríem incloure en el corrent més important el valencià Teodor Llorente.

Vet ací una descripció sucinta dels altres treballs:

- Daniel Casals descriu la polèmica que es va gestar quan la llengua va entrar en els mitjans de comunicació al principi de la democràcia actual, ja que la llengua dels llibres no era adequada per al registre culte dels mitjans de comunicació orals.
- Sebastià Bonet caracteritza les principals obres que han determinat la nostra normativa actual (sobretot la sintàctica), operació que també fa Joan Veny des del punt de vista de la variació dialectal.
- Joan Costa busca quines

serien les característiques més generals de la proposta normativa de Fabra.

- Miquel Àngel Pradilla reflexiona sobre com s'ha establert la normativa fonètica, amb inclusió de les propostes que han fet els mitjans de comunicació i l'Institut d'Estudis Catalans.
- Joan Melià exposa quins són els autors balears que han treballat en la normativa, sobretot durant els segles XIX i XX.
- Qui fa aquesta ressenya descriu quines són les deficiències lingüístiques més importants que la llengua comuna actual té per als valencians.
- Joan Argenter mostra com tractarà la variació interna la futura gramàtica de l'Institut d'Estudis Catalans.
- Finalment, Maria Josep Cuenca exposa al principi del llibre què és el concepte *norma*.

No tots els articles del llibre que comentem arriben a l'equilibri que més convé als lectors: articular idees generals sobre la llengua i, alhora, aplicar les idees exposades a constituents lingüístics concrets. En efecte, quan un treball de llengua conté moltes dades lingüístiques però poques idees generals, els lectors s'avorreixen i es perden entre dades empíriques soltes, eixutes i, sobretot, *ininterpretables*. Em pense que no caldrà recordar ací que no podem ordenar o classificar dades empíriques sense uns criteris explícits i clars, cosa que ja és exposar idees. Inversament, quan trobem que un treball de llengua consta d'una successió d'idees sense que l'autor exemplifiqui cada idea que exposa, és molt factible que ens trobem davant d'especulacions inaplicables a la llengua i, per tant, gens explicatives de la realitat lingüística, que és una necessitat de la ciència: en primer lloc, tenir dades empíriques davant; i, en segon lloc, explicar-les. Una bona mostra d'equilibri entre l'exposició d'idees i l'exemplificació de cada idea amb constituents lingüístics és l'article que primer he descrit, el de Mila Segarra.

Ben mirat, l'anomalia metodològica de parlar i parlar

sobre una llengua sense aplicar, d'una manera ordenada i sistemàtica, les idees exposades a constituents de la llengua va ser no poc freqüent en el procés que estudia Daniel Casals: el debat dels anys vuitanta entre els hipotètics puristes (o *heavies*) i els suposats populistes (o *lights*). Sobre eixa polèmica, m'agradaria opinar que molts dels enfrontaments personals i de les escissions socials que es varen produir aleshores no s'hagueren produït si, a més d'intentar aplicar ordenadament i sistemàticament les idees als constituents de la llengua, també hi hagués hagut les dues condicions següents:

- En primer lloc, que la immensa major part dels escriptors del segle XX hagués tingut en compte la necessitat vital que és per a tota llengua culta que siga responsable no separar-se inútilment de la llengua viva del carrer.
- En segon lloc, que la Secció Filològica de l'Institut d'Estudis Catalans s'hagués encarat als dubtes i vacil·lacions sintàctiques que tenen els parlants cultes i, amb investigacions i argumentacions, n'hagués solucionat una part significativa (com ara la posició dels adjectius qualificatius, o l'ús de *major* i *menor*, o la construcció «de + adjectiu qualificatiu», o el recurs a l'anomenat «article neutre», o l'ús dels pronoms tònic *ell* i *si*, o la distribució del *trio uns altres / d'altres / altres*, o el recurs a la preposició *com a*, o la posició de les paraules *ningú, res, cap, gens, mai, tampoc*, o les oracions impersonals, o la presència d'arcaïsmes, com ara *ésser* o *valer* –per ser i *valdre*–, *llur* –per d'ells o *seu*–, *escriví* –per *escrigué*–, etc.).

El menysteniment de la llengua viva al llarg del segle XX (probablement des del Noucentisme) ha portat, progressivament, a una llengua culta que sovint es separa d'una manera innecessària de la llengua col·loquial i que, en conseqüència, resulta que és, d'una manera predominant, poc apta per als mitjans de comunicació. Per una altra

banda, l'absència d'exercir durant la segona meitat del segle xx l'autoritat normativa en les qüestions sintàctiques ha anat a parar a on era previsible: al trist resultat que els correctors dels mitjans de comunicació han hagut de decidir, precipitadament i en general sense estudis concrets, com havia de ser la llengua comuna, cosa que ha fet ballar la llengua culta entre solucions arcaiques inadequades, localismes disgregadors, ultracorreccions (com ara en el recurs a la construcció «de + adjectiu qualificatiu», o la construcció *servir una persona per servir a una persona*) i castellanismes que la gent del carrer no diu en general (com ara l'ús comparatiu de *major* i *menor*, o el recurs al pronom *si* fora de la fraseologia –cf. *tornar en si*–, o la posició de les paraules implicades per la negació, o l'ús i distribució de les construccions impersonals).◆

Abelard Saragossà
(Universitat de València)

Tòpics lingüístics

Jesús Tusón,
Una imatge no val més que mil paraules,
Editorial Empúries,
Barcelona 2001.